

Pavlenko T.V. The main psychological approaches of the definition of 'communication'. The article reveals the relevance and importance of communication in person's life. The concept of "communication" was analyzed, its main structural components were determined and its comparison with the concept of "dialogue" was conducted. Its characteristics and importance of communication in person's life were studied. Also the main approaches to the studying of communication in the psychological literature were studied.

Keywords: communication, power, communicative activities, approaches, communication structure.

Павлюк М.М.

КОМПОНЕНТИ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Павлюк М.М. Компоненти самостійності майбутніх фахівців. У статті розглянуто компоненти самостійності майбутніх фахівців, що представляють собою різні рівні вираженості суб'єктності, які характеризуються поєднаннями особливостей емоційної, когнітивної, мотиваційної та вольової сфер. Висвітлено феномен самостійності, в якому найбільш яскраво виявляються суб'єктні характеристики людини, складові її активності, що визначають особливості її дій і вчинків, відносин і спілкування, діяльності та поведінки, інших форм активності і в цілому життєдіяльність людини. Підкреслюється необхідність вивчення компонентів самостійності, із урахуванням принципів системності та цілісності психіки людини і розглядати виділені компоненти в їх взаємозв'язку як складові системи.

Обґрунтовується системність самостійності, що визначається, з одного боку внутрішньою організацією і взаємозв'язками структурних компонентів, а з іншого боку тим, що самостійність, адаптивність і особистісна беспорядність визначають рівень суб'єктності, який реалізується в специфічній активності суб'єкта.

Ключові слова: компоненти самостійності, активність, самостійність, симптомокомплекс, суб'єктність.

Павлюк М.М. Компоненты самостоятельности будущих специалистов. В статье рассмотрены компоненты самостоятельности будущих специалистов, представляющих собой разные уровни выраженности субъектности, характеризующиеся сочетаниями особенностей эмоциональной, когнитивной, мотивационной и волевой сфер. Освещены феномен самостоятельности, в котором наиболее ярко проявляются субъектные характеристики человека, составляющие ее активности, определяющие особенности его действий и поступков, отношений и общения, деятельности и поведения, других форм активности и в целом жизнедеятельность человека. Подчеркивается необходимость изучения компонентов самостоятельности, с учетом принципов системности и целостности психики человека и рассматривать выделенные компоненты в их взаимосвязи как составляющие системы.

Обосновывается системность самостоятельности, которая определяется, с одной стороны внутренней организацией и взаимосвязями структурных компонентов, а с другой стороны тем, что самостоятельность, адаптивность и личностная беспомощность определяют уровень субъектности, который реализуется в специфической активности субъекта.

Ключевые слова: компоненты самостоятельности, активность, самостоятельность, симптомокомплекс, субъектность.

Актуальність вивчення проблеми самостійності особистості зумовлена суперечливими умовами, що характерні для сучасного українського суспільства, де знімається ілюзія єдиних для всіх людей смислотворчих орієнтирів і цінностей. Ускладнення соціальної, політичної та інших систем створює безліч перспектив. В таких умовах людина повинна бути самостійною, вона залучається до світу постійного вибору, в якому сама повинна вирішувати, хто вона і до чого прагне. Ослаблення зовнішніх детермінант змушує індивіда усвідом-

лювати, що для нього є важливим і на основі цього самому шукати рішення в поворотні моменти свого життя, реалізуючи свою суб'єктність. Це обумовлює посилення інтересу до вивчення різноманітних феноменів «самості» людини: саморегуляції, самовизначення, самоствердження, самопрезентації, самореалізації, самоефективності, самодетермінації.

Як підкреслює А. П. Журавльов, саме в феномені «самості» найбільш яскраво виявляються суб'єктні характеристики людини, складові її активного, дієвого початку, багато в чому визначає особливості її дій і вчинків, відносин і спілкування, діяльності та поведінки, інших форм активності і в цілому життєдіяльності людини.

Ступінь розробленості проблеми. Висока потреба у вивченні самостійності обумовлена зверненням теоретико-методологічної орієнтації сучасної вітчизняної психології особистості до характеристик суб'єкта. Проблема особистості як суб'єкта, здатного самостійно вирішувати складні ситуації, реалізуючи свою суб'єктність, представлена у філософсько-психологічній концепції людини С. Л. Рубінштейна, конкретизована в працях К. А. Абульханової, А. В. Брушлинського, В. В. Знакова, Е. А. Сергієнко та ін. [1].

В рамках даного підходу сформульована і концепція особистісної безпорадності Д. А. Цирінг, в якій високий рівень суб'єктності пов'язується із самостійністю, в той час як низький - із особистісною безпорадністю [4].

Д. А. Цирінг розглядає особистісну безпорадність і самостійність як два полюси континууму, концептуальною основою такого континууму виступає рівень суб'єктності. Особистісна безпорадність пов'язана з низьким рівнем суб'єктності, а самостійність -- з її високим рівнем. Виражена суб'єктність людини тісно пов'язана із самостійністю, самореалізацією, самоствердженням, самовизначенням. Виявлені у дослідженні Д. А. Цирінг особистісні особливості самостійності випробовуваних і особливості їхньої поведінки збігаються з описом самостійності різних авторів з тією різницею, що ця якість є комплексною характеристикою, яка об'єднує в собі різні описані в психологічній літературі аспекти самостійності [4].

Проблема самостійності довгий час розроблялася у вітчизняній науці переважно в руслі педагогічних досліджень (А. А. Вербицький, Л. М. Мітіна, В. А. Якунін, В. А. Балюк, Е. Ф. Мосін, М. А. Данилов, Р. І. Іванов, І. Д. Клегеріс; М. І. Дьяченко, Л. А. Кандибович і ін.). В даний час поняття самостійності все частіше актуалізується в психологічних дослідженнях, при цьому відсутній єдиний підхід до досліджуваного явища. Під самостійністю розуміють виконання дитиною елементарних дій без допомоги дорослого (Г. Н. Сартан), розглядають як вольову якість особистості (В. А. Артемов, В. А. Крутецкий, Н. Д. Левітов, М. В. Чумаков, В. В. Богословський, А. Г. Ковальов і В. Н. Мясищев, К. Н. Корнілов та ін.), як інтегрована властивість особистості (А. І. Савенков, С. В. Чебровська, С. Л. Рубінштейн), як регуляторна властивість суб'єкта (А. К. Осницький, В. І. Моросанова). Незважаючи на існуючі розробки, самостійність як цілісна якість суб'єкта залишається недостатньо вивченою.

Мета статті: розкрити психологічний зміст структурних компонентів самостійності та особливості їх взаємозв'язків.

Виклад основного матеріалу. Вивчення проблеми самостійності індивіда має довгу історію. Коріння її сягає філософських трактатів учених Стародавньої Греції, що мали свій подальший розвиток у роботах відомих вітчизняних психологів Б. Ананьєва, К. Абульханової-Славської, П. Блонського, Л. Виготського, В. Давидова, О. Леонтєва, С. Рубінштейна, і педагогів Т. Алмазової, Ш. Амонашвілі, П. Підкасистого, Г. Цукерман та ін. [1].

Проблема виховання самостійності багато років розглядалася дослідниками в руслі окремих її аспектів. Це знайшло відбиток у відповідних поняттях: інтелектуальна, вольова, емоційна самостійність. Останнім часом самостійність трактують як інтегральну якість особистості, що об'єднує всі зазначені вище аспекти (Т. Бабаєва, Т. Бистрова, О. Кононко та ін.).

Довгий час серед дослідників тривали дискусії про те, в якому віці і в якому вигляді самостійність виявляє себе, і яку поведінку дитини можна вважати самостійною. Одні вчені (В. Крутецький, М. Левітов, В. Селіванов та ін.) припускають, що істинна самостійність властива тільки дорослій людині, дорослій особистості; інші (В. Бабій, Т. Бистрова, К. Оспанова, Л. Ростовецька) розглядають самостійність як розвинену якість, що виявляється у підлітків; деякі (Ш. Амонашвілі, Г. Цукерман та ін.) виявляють яскраво виражену самостійність у шестирічок; а такі дослідники, як Г. Годіна, Т. Гуськова, О. Кононко, О. Люблінська, доводять наявність тенденції до самостійності вже у трирічних дітей у період кризи «Я сам».

Не дивлячись на протиріччя у визначенні термінів, учені одностайні в одному: самостійність є найважливішою характеристикою особистості, без якої вона не є повноцінною. Це зумовлено органічним зв'язком цього феномена із загальним протіканням фізіологічного, психологічного, соціально-особистісного розвитку дитини та її індивідуальними особливостями.

При вивченні психологічного змісту і структури самостійності ми виходили з розуміння того, що прояв специфічної активності, може бути пояснено, виходячи із властивостей цілісної системи, одним з компонентів якої вона служить. Рівні системи, в даному випадку, особистісні особливості, що представляють собою самостійність визначають специфіку її активності.

Розглядаючи компоненти самостійності, ми виходимо, слідом за іншими авторами, із необхідності враховувати системний, цілісний характер психіки людини і розглядати виділені компоненти в їх взаємозв'язку як складові системи. Системність самостійності визначається, з одного боку внутрішньою організацією і взаємозв'язками структурних компонентів, а з іншого боку тим, що самостійність, адаптивність і особистісна безпорадність визначаючи рівень суб'єктності, що реалізується в специфічній активності суб'єкта. Таким чином, самостійність виконує системотвірну функцію для суб'єкта як системи.

Розглядаючи сукупність особливостей особистості, які виступають в якості внутрішніх умов, що визначають специфіку активності, слід звернутися до питання про структуру самостійності, визначити основні компоненти,

що входять до її складу, їх зміст та особливості взаємозв'язків між ними. При вивченні континууму «особистісна безпорадність - самостійність» у виконаних раніше дослідженнях більше уваги приділялося вивченню структури особистісної безпорадності: визначені основні компоненти, які входять до її складу (Д. А. Цирінг, Є. В. Забеліна, Є. В. Веденєєва), розглянуто особливості структурних взаємозв'язків між компонентами на різних етапах онтогенезу (Д. А. Цирінг, Є. В. Веденєєва), тоді як структура самостійності вивчалася мало. Психологічний зміст компонентів самостійності описано в руслі концепції особистісної безпорадності Д. А. Цирінг [4, с. 261].

Слід зазначити, що, не зважаючи на те, що виокремлені чіткі структурні компоненти самостійності у різних наукових підходах, на сьогоднішній день відсутнє детальне дослідження їх психологічного змісту і взаємозв'язків між компонентами. Беручи до уваги, що проблема безпорадності спочатку вивчалася в експериментах із тваринами і пізніше була перенесена на поведінку людини, то можна пояснити, чому ряд специфічно людських психологічних характеристик не знайшли свого відображення в змісті структурних компонентів самостійності і особистісної безпорадності. Зокрема, в концепції особистісної безпорадності Д. А. Цирінг до емоційного, мотиваційного і когнітивного компонентів, видобуті на основі описаних М. Селігманом дефіцитів, додається вольовий, що відображає специфічно людську здатність до самодетермінації і саморегуляції [4].

Дослідження безпорадності, як в зарубіжній, так і у вітчизняній психології все більше зводяться до специфічно людських її особливостей, зокрема мотиваційної складової (Є. В. Веденєєва, Д. А. Цирінг, Х. Хекхаузен, Ю. Куль, Д. Хірото). І на наш погляд, дотримуючись цієї логіки розвитку теорії безпорадності, не можна залишити без уваги питання про особисті цінності, які виконують функції регулятора активності людини. У сучасних вітчизняних дослідженнях, зокрема, в роботах Б. С. Братуся, Г. В. Залеського, Е. І. Головахи, Г. Л. Будінайте і Т. В. Корнілової, Н. І. Непомнящої, С. С. Бубнової і інших, особистісні цінності розглядаються як складна ієрархічна система, яка займає найважливіше місце в мотиваційній сфері особистості. Нове століття вивело проблему осмислення цінностей людського буття на перший план наукового пізнання, ознаменувавши тим самим сучасний, аксіологічний етап розвитку науки. Виходячи з цього, представляється важливим включеність цінностей в аналіз структури самостійності [4].

Самостійність як високий рівень суб'єктності неможлива без розвиненої системи ціннісних орієнтацій, без чіткої ієрархії, переваг, яка допомагає людині визначитися з тим, що їй потрібно і чого вона хоче. Навіть в складних ситуаціях самостійність, яка визначає високий рівень суб'єктності передбачає пошук причин невдачі, труднощів, при цьому аналізується, оцінюється реальний стан речей, порівнюються нинішні дії з діями минулого. Головним результатом такого оцінювання є висновок особистості про те, чи може людина контролювати ситуацію, чи може її змінити. У тих випадках, коли ситуація розцінюється як підконтрольна, особистість як суб'єкт активності, орієнтуючись на систему цін-

нісних орієнтацій здатна використовувати конструктивні стратегії виходу, що перетворюють ситуацію на більш сприятливу.

Для адаптивного типу, на наш, погляд, буде характерна орієнтація на соціальні цінності. Його поведінка зумовлена зовнішніми впливами, тому, не маючи чітких власних переконань, люди, що відносяться до даного типу, потребують зовнішнього стимулювання. У процесі досягнення успіху, вони, в першу чергу, прагнуть побачити будь - які зовнішні показники, тобто їм необхідно отримувати постійне підкріплення своїх дій із зовнішнього середовища. Така поведінка людей, що відноситься до адаптивного типу, обумовлена недостатнім рівнем розвитку суб'єктності. С. Мадді [3] показав, що в тих випадках, коли домінують біологічні та соціальні потреби, людина сприймає себе як втілення соціальних потреб і ролей і пливе «за течією», тобто будує життя адаптивним чином. Коли ж на перше місце виходять психологічні потреби, тоді людина задається питанням про сенс, будує образ майбутнього, і у неї виникає потужна опора для опосередкування свого життя у вигляді життєвих цілей, смислів, що повністю перестояє структуру регуляції її діяльності.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що самостійність є системною якістю суб'єкта, що має специфічний зміст і структуру, яка виявляється в активності. При вивченні психологічного змісту і структури самостійності ми виходимо із розуміння того, що прояв специфічної активності, може бути пояснено, виходячи із властивостей цілісної системи, одним з компонентів якої вона служить. Вищерозміщені рівні системи, в даному випадку, особистісні особливості, що являють собою самостійність, визначають специфіку її активності.

Структура самостійності включає в себе чотири компоненти емоційний, когнітивний, вольовий і мотиваційний. Психологічний зміст емоційного компонента самостійності характеризується упевненістю, емоційною стійкістю, життєрадісністю.

Психологічний зміст мотиваційного компонента самостійності характеризується мотивацією досягнення, високим рівнем домагань і інтернальність локусом контролю. Аналіз змісту мотиваційного компонента самостійності передбачає включення до його складу ціннісних орієнтацій, які виконують роль регулятора активності людини, так як самостійність як високий рівень суб'єктності неможлива без високорозвиненої системи ціннісних орієнтацій, без чіткої ієрархії переваг, яка допомагає людині визначитися з тим, що їй самій потрібно, і реалізувати цю стратегію в життя.

Психологічний зміст когнітивного компонента самостійності характеризується оптимістичним атрибутивним стилем, гнучкістю і специфічними особливостями дивергентного мислення.

Психологічний зміст вольового компонента самостійності характеризується виразністю вольових якостей особистості: цілеспрямованості, рішучості, наполегливості, витримки, відповідальності.

Розуміння самостійності і особистісної безпорадності як континууму суб'єктності передбачає, що кожен з рівнів цього континууму буде характеризуватися специфічними проявами активності. Специфіку активності можна визна-

чити через розгляд типів, що відображають різний рівень суб'єктності. Крім крайніх типів: особистісної безпорадності і самостійності, представлених в дослідженні Д. А. Цирінг [4], виділяють тип, що займає проміжне положення на континуумі суб'єктності, названий адаптивністю. Розвиток будь-якого з аспектів у окремої людини визначається сукупністю особистісних особливостей, що обумовлюють формування самостійності, особистісної безпорадності і адаптивності, що визначають рівень розвитку суб'єктності.

Виходячи з розуміння самостійності, адаптивності і особистісної безпорадності як типів, що знаходяться в різних точках одного континууму, у якості діагностичних можуть бути показники, які використовуються для виявлення особистісної безпорадності (атрибутивний стиль, рівень тривоги, рівень депресії і самооцінка).

Самостійність, адаптивність і особистісна безпорадність, що являють собою різні варіанти виразності суб'єктності характеризуються специфічним поєднанням особливостей емоційної, когнітивної, мотиваційної та вольової сфер. Шляхом порівняльного дослідження особливостей емоційної, вольової, когнітивної та мотиваційної сфер, у самостійних студентів виявляються такі особливості, які дозволяють їм реалізовувати себе в житті як суб'єкта, перетворювати дійсність і своє життя.

Емоційна сфера самостійних студентів характеризується емоційною зрілістю. Вони реалістичні, спокійні, впевнені, не бояться складних ситуацій. Для самостійних характерна життєрадісність, імпульсивність, захопленість, емоційна значимість соціальних контактів, готовність реагувати, виявляти, почуття, експресивність, експансивність, вміють витримувати емоційні навантаження, також в емоційному плані самостійних можна охарактеризувати як людей розкутих і завзятих.

Вольова сфера самостійних випробовуваних відрізняється високим рівнем розвитку всіх вольових якостей, що дозволяє їм чітко усвідомлювати, чого вони хочуть, швидко і впевнено приймати рішення, при цьому вони успішніше справляються не тільки з зовнішніми перешкодами, але і з внутрішніми перешкодами та протидіями, що виникають при ухваленні, а потім при виконанні прийнятого рішення. Для самостійних юнаків і дівчат більшою мірою характерний справжній прояв власної волі, вони вбачають об'єктивні підстави для того, щоб чинити так, а не інакше. Все це говорить про самоконтроль і розвинену вольову регуляцію самостійних і характеризує їх як людей рішучих, відповідальних, завжди готових до дії.

Когнітивна сфера самостійних характеризується високими значеннями за показниками творчого мислення. Їх відрізняє гнучкість, мобільність, пристосованість до змінних умов, вміння, здатність швидко змінити спосіб дій.

Мотиваційна сфера самостійних відрізняється високим рівнем розвитку мотивації досягнення, в основі якої лежить надія на успіх і потреба в досягненні успіху. Високий рівень домагання самостійних говорить про те, що вони не бояться важких завдань, ставлять перед собою високу планку. Для них характерне поєднання досить високого рівня розвитку мотиву «прагнення до прийняття», з

низьким рівнем розвитку мотиву «страх бути відкинутим». Вони активно шукають контактів з іншими людьми, відчуваючи від цього в основному позитивні емоції. Інтернальний локус контролю, характерний для самостійних юнаків і дівчат говорить про те, що більшість важливих подій вони сприймають як результат власних дій, вони вважають, що можуть ними управляти, і, отже, відчувають свою власну відповідальність за ці події і за те, як складається їхнє життя в цілому.

Проміжне становище адаптивності на континуумі «самостійність - особистісна безпорадність» обумовлена тим, що психологічні особливості студентів мають ряд схожих рис як із самостійними, так і з безпорадними.

Результати спостереження та експертного оцінювання поведінки самостійних юнаків і дівчат дозволяють зробити висновок про те, що основною особливістю самостійних студентів, що виявляється в різних ситуаціях їх життя, є активність і творчий підхід до вирішення поставлених завдань, прагненням до лідерства, домінування, комунікабельністю, упевненістю і наполегливістю в досягненні поставлених цілей. Для адаптивних суб'єктів характерна опора на «зовнішню стимуляцію», на зовнішні умови і вимоги, особливості їх активності визначаються специфікою ситуації, в якій вони знаходяться. Безпорадних юнаків і дівчат відрізняє байдужість до подій, низька зацікавленість в спілкуванні та навчанні, пасивність.

Структура феномена самостійності складається з чотирьох компонентів: мотиваційного, вольового, емоційного і когнітивного. У юнаків і дівчат взаємозв'язку між компонентами самостійності мають такі особливості: найбільш вираженими є мотиваційний (особливо його ціннісно-смілова складова) і вольовий компоненти. Ці два компоненти тісно пов'язані між собою і є провідними в структурі. Меншу роль в структурі відіграють когнітивний і емоційний компоненти.

Самостійність найбільш сильно пов'язана з андрогінною психологічною статтю, що характеризується використанням стратегій, як чоловічої, так жіночої поведінки, тендерними типами і не пов'язана з біологічною статтю.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що емоційний компонент самостійності включає в себе, емоційну зрілість, реалістичність, впевненість. Для самостійного суб'єкта характерна життєрадісність, емоційна значущість соціальних контактів, він вміє витримувати емоційні навантаження.

Когнітивний компонент самостійності включає в себе оптимістичний атрибутивний стиль, специфічні особливості дивергентного мислення: гнучкість, швидкість. Також для самостійного суб'єкта характерна флексибільність, їх відрізняє пристосовність до зміни умов, здатність швидко змінити спосіб дій при зміні ситуації.

Мотиваційний компонент самостійності характеризується інтернальністю локусом контролю, високим рівнем розвитку, мотивацією досягнення і високим рівнем домагань. Самостійних відрізняє поєднання досить високого рівня розвитку мотиву прагнення до прийняття з низьким рівнем страху відкидання. Більш виражені ціннісні орієнтації, характерні для студентів з самостійністю, їх залученість до різних сфер життя у поєднанні із описаними особливостями мотиваційної сфери, що визначає високий рівень суб'єктності.

Вольовий компонент самостійності відрізняється високим рівнем розвитку вольових якостей: цілеспрямованості, рішучості, наполегливості, витримки, що дозволяє випробуваням з самостійністю впевнено приймати рішення і справлятися з труднощами.

Таким чином, структура самостійності включає в себе чотири компоненти: мотиваційний, вольовий, емоційний і когнітивний, які в юнацькому віці мають складні взаємозв'язки, що характеризуються провідною роллю мотиваційного компонента, що має найбільш тісні зв'язки з вольовим компонентом. Ці два компоненти тісно пов'язані між собою і є провідними в структурі. Особливо слід відзначити ціннісно - смислову складову мотиваційного компонента, яка займає в структурі домінуючу роль. Меншу роль в структурі відіграють когнітивний і емоційний компоненти.

У той же час існує ряд актуальних питань, пов'язаних з проблемою самостійності, наприклад, як самостійність виявляється у різних сферах діяльності, або які взаємозв'язки між самостійністю і успішністю, як самостійність пов'язана із психологічним простором особистості та її здатністю вибудовувати власні психологічні межі. Ці проблеми можуть бути предметом подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К.А. Типология активности личности / К.А. Альбуханова-Славская // Психологический журнал. - 1985. - Т. 6, № 5. - С. 3-18.
2. Веденева Е. В. Мотивационный компонент личностной беспомощности на разных возрастных этапах [Текст] : автореф. дис. ... канд. психолог. Наук: 19.00.13 / Веденева Е. В.; Челябин. гос. ун-т. - Челябинск, **2009** – 26 с.
3. Мадди Сальваторе Р. Смыслообразование в процессе принятия решений / С.Р.Мадди // Психологический журнал. -- 2005. -- Т. 26, №6. -- 2005. - с.87-99.
4. Циринг, Д. А. Выученная беспомощность и жизненные события [Текст] / Д. А. Циринг // Вестник института психологии и педагогики; под общ. ред. С. А. Репина ; Челябин. гос. ун-т. – Вып. 1. -- С. 155-159
5. Чебровская, С. В. Психологические условия формирования самостоятельности студентов [Текст] : Дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / С. В. Чебровская. Комсомольск-на-Амуре, 2003 157 с. – Библиогр.: С. 132-145.

Spysok vykorystanyh dzherel

1. Abulkhanova-Slavskaya K.A. Typology of personality activity / K.A. Albuhanova-Slavskaya // psychological journal. - 1985 - Vol 6, № 5. - P. 3-18.
2. Vedeneva E.V. Motyvatsyonnyy component lychnostnoy bespomoschnosty on raznykh vozrastnykh stages [Text]: Author. Dis. ... Candidate. psychologist. Sciences: 19.00.13 / Vedeneva E. .; Chelyab. state. Univ. - Chelyabinsk, 20091 - 26 sec.
3. Salvatore R. Maddi Smysloobrazovanye in the process Adoption of Solutions // S.R.Maddy psychological journal. - 2005. - Vol 26, №6. - 2005. - s.87-99.
4. Ciringa, DA Vyuchennaya bespomoschnost and zhyznenные events [Text] / DA Ciringa // Vestnik institute of psychology and pedagogy; Pod Society. Ed. S. Repin;, Chelyab. state. Univ. - Vol. 1.- P. 155-159
5. Chebrovskaya S.V. Psychological terms the formative samostoyatel'nosty studentov [Text]: Dis. ... Candidate. Psychology. Sciences: 19.00.07 / SV Chebrovskaya. Komsomolsk-on-Amur, 2003 157 s. - Byblyohr .: p. 132-145.

Pavliuk M.M. Components of future specialists' independence. The article examines the components of future specialists' independence, representing different levels of manifestation of

subjectness characterized by combinations of emotional, cognitive, motivational and volitional features. The phenomenon of independence is highlighted that reveals the most subjective personal characteristics, components of his/her efforts that define peculiarities of his/her actions and deeds, relations and communication, activities and behaviour, other forms of activity and personal life in general.

The components of independence shall be studied on the base of the principles of consistency and integrity of human psyche; and the separated components shall be examined in their mutual relationship as parts of a system.

The systemic of independence is substantiated, which is defined, on the one hand, by internal organization and relationships of the structural components, on the other hand, by the fact that independence, adaptability and personal helplessness determine subjectivity levels, implemented in a subject's specific activity.

The conclusion is made on a four-component structure of independence that includes motivational, volitional, emotional and cognitive components, which have a complex relationship in adolescence and are characterized by the leading role of the motivational component, having the closest ties with the volitional component. Special attention is paid to the value - semantic constituent of the motivational component that plays the dominant role in the structure.

Key words: components of independence, activity, independence, set of symptoms, subjectness.

УДК 159.923.2

Панфілов Д.А.

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ДАНОСТІ ЯК РЕГУЛЯТОРИ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ У СИТУАЦІЇ КОНФЛІКТУ

Панфілов Д.А. Екзистенційні даності як регулятори поведінки особистості у ситуації конфлікту. В статті розглядаються екзистенційні даності як регулятори поведінки особистості в ситуації конфлікту. Розкрито сутність основних екзистенційних даностей: смерті, ізоляції, абсурдності буття, свободи, відповідальності, вибору, сенсу буття, близькості. Визначено, що кожна з екзистенційних даностей викликає у особистості екзистенційну тривогу. Конфронтація з екзистенційними даностями активує захисні механізми. Представлено основні захисні механізми особистості, що перешкоджають усвідомленню екзистенційної даності. Зазначено, що екзистенційні даності мають специфічні для них захисні механізми. Аналізуються особливості поведінки особистості, що виявляються під впливом захисних механізмів у процесі усвідомлення екзистенційних даностей.

Ключові слова: екзистенційні даності, конфлікт, екзистенційна тривога, смерть, ізоляція, абсурд, модус буття.

Панфілов Д.А. Экзистенциальные данности как регуляторы поведения личности в ситуации конфликта. В статье рассматриваются экзистенциальные данности как регуляторы поведения личности в ситуации конфликта. Раскрывается сущность основных экзистенциальных данностей: смерти, изоляции, абсурдности бытия, свободы, ответственности, выбора, смысла бытия, близости. Определено, что каждая из экзистенциальных данностей вызывает у личности экзистенциальную тревогу. Конфронтация с экзистенциальными данностями активизирует защитные механизмы. Представлены основные защитные механизмы личности, препятствующие осознанию экзистенциальной данности. Указано, что экзистенциальные данности имеют специфические для них защитные механизмы. Анализируются особенности поведения личности, которые проявляются под воздействием защитных механизмов в процессе осознания экзистенциальных данностей.

Ключевые слова: экзистенциальные данности, конфликт, экзистенциальная тревога, смерть, изоляция, абсурд, модус бытия.

Вступ. Конфлікти, що виникають упродовж усього людського життя, мають свої позитивні та негативні аспекти. В негативному ключі конфлікти